

La dona de sant Pere i altres oblits de l'Església

Valentí Fàbrega Escatllar

LA DONA DE SANT PERE

I ALTRES OBLITS DE L'ESGLÉSIA

FRAGMENTA EDITORIAL

Collecció ASSAIG, 5
Consell assessor PERE LLUÍS FONT
FRANCESC-XAVIER MARÍN
JOSEP OTÓN
FRANCESC TORRALBA
AMADOR VEGA

Primera edició NOVEMBRE DEL 2007

Producció editorial IGNASI MORETA
Producció gràfica INÈS CASTEL-BRANCO

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, SA
Verdaguer, 1
08786 Capellades

© 2007 VALENTÍ FÀBREGA ESCATLLAR

© 2007 YAN JUN
per la fotografia de la solapa

© 2007 **FRAGMENTA EDITORIAL, SLL**
Topazi, 31, entl. 2.^a
08012 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Dipòsit legal B. 47.688-2007
ISBN 978-84-935695-7-0

RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDIX

<i>Nota introductòria</i>	7
<i>Abreviatures</i>	13
I. LA PARAULA DE DÉU I LA PLURALITAT D'ESGLÉSIES	15
1. ¡Que tots siguin u! (Jn 17,21)	15
2. Reforma i Contrareforma: l'autoritat suprema en l'Església	20
3. La Bíblia del poble de Déu	25
4. La bufetada inquisitorial	29
5. La unitat en la pluralitat	34
6. Dogmes boirosos	38
7. L'Església universal i l'Església local	42
II. DE SANT PERE PESCADOR AL ROMÀ PONTÍFEX	49
1. El successor de sant Pere	49
2. Les claus de sant Pere	53
3. La dona de sant Pere	58
4. ¡Roma ha parlat!	61
5. La transmissió de la fe: ¿diàleg o magisteri autoritari?	64
6. L'oracle del Vaticà	68
7. La crisi de la infal·libilitat papal	71
8. La infal·libilitat del patriarcalisme eclesiàstic	76
9. L'apologètica dels miracles	82
10. El Crist de Jon Sobrino	85
11. Benet XVI i l'evangelització de l'Amèrica Llatina	89

III. ELS BISBES I ELS SEUS DOTZE ANTECESSORS	97
1. Els dotze apòstols i els seus successors	97
2. L'origen de l'episcopat	102
3. Sant Ignasi d'Antioquia i l'harmonia eclesial	107
4. Sant Martí: un bisbe del poble	111
5. Sant Isidor i la seva lloança a Espanya	116
6. Vagues de penitents	118
7. Benet XVI i el sínode dels bisbes	124
8. El dit de Déu	127
9. Pastors erudits i llops malignes	131
IV. EL POBLE DE DÉU: FULLS DE SANTORAL POSATS AL DIA	135
1. La sogra de sant Pere	135
2. Un espectacle universal: sant Simeó Estilita	138
3. El bon Judas Iscariot	142
4. Crucificat sota Ponç Pilat	145
5. Manuel Carrasco i Formiguera: un màrtir no canonitzat ni canonitzable	147
6. L'Eva cristiana	152
7. Viudes suspectes	155
8. Agar: una santa de l'Antic Testament	158
9. Jezabel o el retorn de la vampiressa	160
10. Santa Júnia, apòstol eminent	164
11. Les apòstols dels apòstols	168
12. Santa Maria Magdalena, símbol de l'Església	173
13. Sant Jaume al segle XXI	178
14. Sant Ermenegild o l'excomunió del poble	182
<i>Bibliografia</i>	185
<i>Índex analític</i>	191
<i>Índex onomàstic</i>	195

NOTA INTRODUCTÒRIA

AQUEST LLIBRE NO ÉS CAP MANUAL de teologia en què s'exposi la doctrina catòlica sobre l'Església d'una manera arrodonida i ben travada. Tampoc no és un catecisme de respostes definitives que es donen al lector perquè se les aprengui de memòria. En realitat són interpellacions: preguntes en veu alta, formulades en públic, en la comunitat del poble de Déu, però que també puguin sentir els qui no hi pertanyen, ja sia perquè mai no n'hagin format part o perquè hagin decidit, fa més o menys temps, mantenir distàncies d'una manera manifesta o tàcita.

Segons la fe cristiana, l'Església és de Déu i dels homes, obra divina però també humana, amb tota la feblesa que li és pròpia, a través d'una història de gran mutabilitat i de complexitat extraordinària. D'aquest fet sorgeix l'exigència permanent d'una reforma que l'alliberi de les desviacions negatives i de les excrescències inservibles. És una exigència adreçada a tots els membres dels distints estaments. És lògic, doncs, que la jerarquia catòlica —tant el papa com els bisbes— hagi actualitzat el tema de la crisi, sobretot pel que fa a la civilització d'Occident: degeneració de la moral, laïcisme irrefrenable, refredament de les pràctiques religioses, errors teològics greus, etc. Un replantejament en aquestes

matèries és part essencial d'un programa reformador desitjable.

Ara bé, sense pretendre una anàlisi exhaustiva —ni de bon tros— de la complicada evolució de la història occidental, exposo exemples que ens mostren clarament que, en certs aspectes gens marginals, hi ha èpoques anteriors i d'altres no tan llunyanes, més amants de l'ordre i més respectuoses amb l'autoritat establerta, que foren molt pitjors, i la jerarquia eclesiàstica, lluny d'extirpar els mals, hi va aclucar-se d'ulls o, fins i tot, els va fomentar.

Moltes preguntes que la lectura del llibre suggereix són, en el fons, sintetitzables en una única de fonamental: enfront d'una jerarquia autoritària i a la defensiva i, per tant, gens disposada a revisar o rectificar res de seriós en les estructures i maneres de govern eclesiàstiques, l'interrogant obvi és si aquesta fossilització no ha de tenir una fi previsible.

És deplorable que s'hagi reprimat dràsticament aquella embranzida innovadora de Joan XXIII i del concili Vaticà II en els seus inicis i que la regressió s'hagi justificat amb la defensa d'unes essències catòliques immutables des d'un bon començament al llarg dels segles. Tanmateix, si examinem la característica més determinant —la sobirania absoluta del papa exercida mitjançant les congregacions vaticanes i les nunciatures—, podrem constatar que el sistema és, en bona part, una creació dogmàtica del segle XIX que l'integrisme vaticà ha intensificat gradualment fins a arribar a les actuals formes de govern de regim totalitari, en detriment de l'episcopat universal i de les Esglésies particulars.

Des d'un punt de vista ecumènic, no s'ha complert el pronòstic catòlic de la dissolució d'un protestantisme corcat per un individualisme ferotge. Ben al contrari, malgrat

febleses humanes de les quals el catolicisme tampoc no està lliure, aquesta branca cristiana és capaç de presentar avui dia, a escala internacional, un notable aprofundiment de coneixements de la Bíblia que no rarament són un entrebanc per a un magisteri papal en el seu intent de fonamentar com a paraula de Déu o de dret diví la doctrina que vol imposar. Aquest simple fet provoca nombrosos interrogants fàcils d'entendre per a un lector no especialitzat en teologia però simplement capaç de llegir la Bíblia; són interrogants que l'autoritat eclesiàstica catòlica no pot resoldre amb la contundència simplista que li plauria. Això fa comprensible que aquest «magisteri sagrat» passi de la teologia a la retòrica i que repeteixi, amb monotonia enfadada, doctrines obsoletes com si ningú no hi hagués dit ni escrit mai res en contra. És una actitud que sembla més aviat mostra d'una inseguretat i un nerviosisme creixents, així com d'una certa infatuació ingènua.

Ara bé, la reforma eclesiàstica desitjada no cal pas que sigui de pur estil protestant, és a dir, de retorn als orígens amb la Sagrada Escriptura a la mà com a criteri únic, ja que un estudi de l'eclesiologia en el seu passat ens revela concepcions i maneres de govern de l'Església antiga molt més en consonància amb el segle XXI i més fàcils d'integrar en un replantejament ecumènic que l'esclerosi autoritària del present. Cal, doncs, una reforma autènticament catòlica d'acord alhora amb l'Escriptura i la Tradició, que permeti un desenvolupament eclesial en tota la seva flexibilitat i riquesa.

Per altra banda, la inculturació del cristianisme al segle XXI ens exigeix la relativització de principis considerats fins ara de dret diví i, per tant, intangibles. Un dels més notables és el patriarcalisme de les societats jueves i occidentals,

en general i en les seves conseqüències eclesiàstiques —com la de l'exclusió de la dona del sagrament de l'orde en tots els seus graus—. El plantejament crític contemporani de la teologia feminista ha agafat la jerarquia per sorpresa atesa la total manca de reflexió teològica en aquest punt al llarg de tots els segles d'una civilització totalment dominada per una mentalitat patriarcal impermeable. No convenç l'intent de fer derivar l'actual estat de la qüestió directament de la voluntat de Jesús o de la masculinitat exclusiva del càrrec apostòlic. Endemés, és relativitzable, com ja en part s'ha concedit de fet, el patriarcalisme inqüestionat que la teologia feminista ha descobert en alguns textos bíblics.

La modesta revisió del santoral de l'última part del llibre persegueix l'objectiu de reforçar posicions exposades en altres parts: interessants aportacions de la teologia feminista, exemples dignes de consideració d'altres concepcions eclesials del passat, accentuació d'aspectes molt distints dels que ara ens ofereixen les massives canonitzacions —realitzades, a vegades, amb criteris molt unilaterals—. Té, doncs, una funció complementària.

El llibre va adreçat a un cercle heterogeni de lectors. Tal vegada, el menjacapellans tradicional descobrirà que aquesta Església que ell refusa, amb la seva crítica *des de fora*, tampoc no és acceptada per fidels crítics que es mantenen encara *a dins*. Parlant en general, la reflexió teològica es fa necessària per tal que cadascú sàpiga, en un moment de relativització de l'autoritat religiosa i d'una tradició conservadora recent, on s'ha situat, a prop o lluny de la institució, i tingui arguments per justificar-se. L'agnosticisme creixent, tan fàcil d'assolir, perd profunditat si li manca reflexió, ja que «les arrels cristianes» de l'Europa sencera fan de la gran Il·lustració un

fenomen cultural incompreensible sense uns coneixements seriosos del cristianisme. Sense una comprensió a fons, l'ona contemporània d'emancipació pot esdevenir un moviment d'un individualisme superficial i nociu o, simplement, estèril.

Qüestions sobre el tema *Església* m'han interessat sempre com a teòleg. De jesuïta, en la meua curta docència a la Facultat de Teologia d'aleshores a Sant Cugat del Vallès, vaig impartir un curs de teologia bíblica sobre l'«Església local». Més endavant, col·laborant en la revista dels jesuïtes del Centre Borja *Actualidad Bibliográfica de Filosofía y Teología*, he publicat butlletins informatius de teologia alemanya sobre el papat (especialment FÀBREGA ESCATLLAR 1989 i 1991). El 1996 vaig publicar *La herejía vaticana*, una crítica a la constitució dogmàtica sobre «el primat del concili Vaticà I», en què vaig tenir present, sobretot, el rerefons ultramuntà i les posicions dels bisbes de la minoria que es va oposar enèrgicament a la promulgació dels nous dogmes (vegeu GONZÁLEZ FAUS 1997). La meua assídua col·laboració a *El Pregó Eclesial d'Informació i Opinió* durant aquests darrers temps m'ofereix una primera base per a aquest nou llibre, que no és un simple recull d'articles publicats, sinó un intent de seleccionar-los, precisar-los i completar-los en un bon nombre d'aspectes. Es tracta, en fi, d'interpellacions de teologia crítica: preguntes més implícites que directes, formulades en uns moments de controvèrsia; són preguntes que no esperen respostes estereotipades ni solucions barates, però que han estat fetes tothora amb un esperit obert a un diàleg sincer, avui dia més necessari que mai.